

Az inkluzív cirkusz

A Zirkutopia egy németországi alapítvány Kassel városában, ami cirkuszi foglalkozásokat nyújt fogyatékos és nem fogyatékos gyerekeknek egyes csoportokban. A szociális cirkuszi munka, amit végeznek, erre a pedagógiai módszerre épül, melynek során szellemileg vagy fizikailag, különböző módokon és mértékben fogyatékos gyerekek integrált közösségekben vesznek részt teljesen egészséges társaikkal. A gyerekek heti rendszerességgel jönnek cirkuszozni a Zirkutopia cirkuszsátrába, ami önmagában egy varázslatos hely, gyönyörű kerttel, kecskéekkel, nyulakkal és kerti játékokkal körülvéve. Az alapítvány dolgozói a hét során több korcsoportnak is tartanak foglalkozásokat, 6-12 éves gyerekeknek, 13-18 éveseknek fiataloknak, és egészen kicsi, óvodáskorú gyerekeknek is. Utóbbiak a szüleikkel együtt vesznek részt a csoportban, ahol a szülők is beállnak cirkuszozni.

Alexander Koisser, aki 17 éve dolgozik a Zirkutópiában és mára az alapítvány egyik vezetője, elmondta, hogy az inkluzív csoportok használata nem csak egy gyakorlati módszer, hanem ennek oka a szervezet filozófiájában gyökerezik. Ennek értelmében ők nem arra kíváncsiak egy emberben, hogy milyen fogyatékosága van, hogy mit nem tud csinálni, vagy hogy milyen hátránya van másokhoz viszonyítva, hanem hogy mit tud, mire képes, miben jó, miben tud magára találni a cirkusz széles világában. A gyerekek itt megélhetik, hogy mi mindenre képesek, és ezt meg is mutathatják másoknak. Ez növeli az önbizalmukat és javítja az önértékelésüket, ami különösen fontos, mert előfordul, önbizalomhiánnyal érkeznek ide, mert az iskolában kiközösítik őket társaik, vagy egyéb okokból.

Az önfelelt közös játék örömet, a gyakorlás és a fellépés pedig sikerélményt nyújt, amit közösen tapasztalnak meg, fogyatékosok és nem fogyatékosok. Ebből mindnyájan sokat tanulnak a befogadó gondolkodásról, elfogadásról, együttműködésről. Ezenkívül megtapasztalják, hogy amit gyakorolnak, amiért megdolgoznak, azzal fel is lépetnek, azzal sikerük is lehet. Így azzal az élménnyel nőnek fel, hogy mi mindent csináltak és mi mindent elértek, és nem azzal, hogy mi az amire nem volt lehetőségük.

A foglalkozások egy közös játékkal kezdődnek a közösség erősítése céljából, illetve a játék önfelelt örömeért. Ennek során a gyerekek különböző képességei miatt, van akinek nehezebb feladat követni az instrukciókat, és van akinek könnyű, van aki nem egészen érti a játékszabályokat, és van aki teljesen beleéli magát. Ez viszont nem

jelent problémát, hiszen mindannyian élvezik a játékot, közösen futkosnak, labdáznak, kiáltoznak, elfogadják egymást olyannak amilyenek. Ezután egyénileg, párokban vagy kis csapatokban gyakorolnak a gyerekek különböző cirkuszi műfajokat: zsonglorködést különböző eszközökkel, trapézt, kötél táncot, akrobatikát, egykerekűt, hulla hoppot, gólyalábazást és még sok minden mást, ki-ki kedve szerint. Az egyéni gyakorlás teret ad a fejlődésre annak is, akinek ez gyorsabban megy és némely gyerek ügyes technikai tudással gazdagodik. Emellett megvan az idő és a lehetőség hétről hétre a lassú fejlődésre is, ha valakinek több idő kell egy-egy trükk megtanulásához. A cirkusznak ez az individuális-közösségi kettőssége remekül kiaknázható ilyen heterogén csoportokban. Az individuális gyakorlás és a közös előadás, az arra való készüléssel együtt, jól kiegészíti egymást. A foglalkozás felénél van egy kis szünet, ami nem csak azért fontos, hogy a gyerekek kipihenjék magukat, és újra tudjanak koncentrálni, de azért is, hogy egy informális térben lehetőségük legyen a kötetlen együttlétre. A foglalkozás végén sokszor egy kicsi előadás van, amikor mindenki megmutathatja a többieknek, mit tud. Ebbe általában nagy lelkesedéssel vetik bele magukat a gyerekek. Ez, és a közös elkészítés rítusa újra közösségileg zárja le ezek után a foglalkozásokat.

A cirkusz másik előnye, amit remekül használ ki ez a szervezet, az a sokszínűsége. Egy cirkuszi előadásba minden belefér, mindenki megtalálhatja benne a helyét azzal, amit a legjobban szeret. A cirkuszban lehet valaki konferanszé, zenész, akrobata, bűvész, erőművész, zsonglór, táncos, gördeszkás, bohóc, színész, bármi. A cirkusznak ez az inkluzív mivolta, ami ezer arcát az emberi különbözőség értékeiből nyeri, és ami mindent egy színes kavalkádba olvaszt, szimbolikusan is és a mindennapok gyakorlatában is a szervezet inkluzivitásának alappillére. A Zirkutópia jellemzően egy-egy gyerekkel évekig foglalkozik, így ez alatt mindenki nagyon sokféle cirkuszi műfajjal ismerkedhet meg. A dolgozók egy idő után már jól ismerik őket és tudják, hogy miben ügyesek és hogy miben lelik örömeiket. Ezeket a tudásokat erősítik meg bennük a foglalkozások alkalmával és ezekből épülnek fel az előadások. Mindenki azt érzi, hogy mit tud, miben jó, illetve, hogy mire képesek együtt, mint csoport.

Ez egy olyan társadalom képét vetíti előre, ahol sokszínű különböző emberek kirekesztés és értékbeli megkülönböztetés nélkül működnek együtt vidámságban.

Ennél a szervezetnél volt alkalmam három hetet tölteni Leonardo szakmai gyakorlattal a Magyar Zsonglőr Egyesület küldötteként. Ottlétem során külföldiként volt alkalmam hozzájárulni ehhez a sokszínűséghez, segíteni a cirkusztréner munkáját, és rengeteget tanulni tőlük. Nagyban hatott rám szemléletmódjuk, munkafilozófiájuk, emberségük, mind szakmai mind személyesen értelemben.

A magyarországi szociális cirkusz projektek még gyerekcipőben járnak ahhoz képest, amit itt több mint 20 év alatt sikerült felépíteniük. Felgyülemlett tapasztalataik megismerése értékes tudás a magyar szociális cirkuszi gyakorlat javítása, kibővítése céljából is.

Mert, ha mi Magyarországon egy másik kontextusban is használjuk a cirkuszt a társadalmi integráció előmozdítására, mint a Zirkutópiában, világképünk, utópiánk, azonos.

Szabó Márton